

nastojalo da blokira promene. Fireova kritika Francuske revolucije više je povezana sa savremenom politikom nego sa istorijom i zato je, zaključuje Mek Ger, tek nešto više od Berkovog otpora društanim promenama.

Ova ocena ipak je preoštra. Kod Fireove kritike Francuske revolucije važnije je uočiti njenu pripremnu ulogu kao šablona potonjeg isključivog osporavanja socijalizma kao laži i iluzije. Od kako je kao bivši marksist ponovo ustoličio konzervativnu kritiku revolucije počinju prilično politizovane debate oko Fireovih radova. U zemlji sa snažnom levičarskom tradicijom odnos prema revoluciji iz 1789. nije samo stvar nacionalne prošlosti već se neposredno ticao idejnih izvora levice. Fireu nije bilo teško da uoči da je u Francuskoj dublja kritika socijalizma nemoguća bez detronizacije Francuske revolucije. Pisao je da je u Francuskoj komunistička partija zavela veliki deo intelektualaca jer je 1789. godinu uspešno povezivala sa 1917, a godina 1945. doživljavana je kao jedinstvo dveju revolucija (nacionalne i internacionalne). Oktobarska revolucija je upravljala univerzalnošću revolucionarne tradicije (Fire 1996, 510). Uslov uspešnog antikomunizma bio je rušenje "mita o Francuskoj revoluciji" i "rašćaravanje univerzalne istorije". Zato je Fire razdvojio period od 1789. do 1791, kada su ukinuti staleži i feudalizam, od druge faze terora, jakobinstva i rata (1791-1794) (Fire 1990, 138). Još 1978. nagovestio je nameru da na odnosu francuske intelektualne levice prema sovjetskoj revoluciji pokaže "da se staljinistički fenomen tu nadovezao na jakobinsku tradiciju" (Fire 1990, 21). Šesnaest godina kasnije to je pokušao da pokaže u knjizi "Prošlost jedne iluzije". Po njemu, revolucija je bila reformski pokušaj prosvetlene elite (naprednog plemstva, klera i građanstva) koji su kasnije gradske mase opasno radikalizovale. Sankiloti su uveli revolucionarni teror i neutralisali socijalnorevolucionarni pokušaj reformi. Premda ova tvdnja nije bila nova (Burke, Ranke, G. Ritter, Cobban), u Francuskoj je pobudila pažnju jer su do tada samo konzervativci negativno ocenjivali Francusku revoluciju. Fire im se pridružio tvrdeći da revolucija nije epohalna prekretnica, već je njen smisao egalitarna kultura i centralizacija, a sve to povezuje Luja 14. i Bonapartu (Fire 1990, 87). Ovo gledište je u direktnoj suprotnosti sa Marksovom hegelijanskom odredbom revolucije kao nasilne nadoknade sprečenog razvoja. Fireov zaokret od marksizma ka konzervatizmu je tekao ne samo preko revizije odnosa prema Francuskoj revoluciji, već i preko izmene ocene svrhe nasilnih društvenih promena uopšte. Pozivajući se ponajviše na Tokvila i Kobena, Fire sledećim glavnim tezama pokušava da ospori učinak Francuske revolucije: revolucija je dvodimenzionalni svet u kom postoje samo patriotizam i izdaja (Fire 1990, 76), u robespjerovskoj egalitarističkoj moralizatorskoj metafizici giljotina je instrument podele na dobre i rđave (pri tome mu nije značajna okolnost da su javna smaknuća deo političke kulture predrevolucionarne Francuske, a ne izum revolucije), osporava odvajanje terora od suštine revolucije (Fire 1990, 81), teror i rat su nasleđe jakobinaca i manihejskog genija Robespjera, čija je smrt 1794. kraj najčistijeg oblika revolucije (Fire 1990, 82). Teror ima ulogu da učvrsti jedinstvo naroda (Fire, Ozuf 1996, 184). Pominjući B. Konstana (Constant) Fire doduše dodaje da su se "u genezi krvave diktature sabirali efekti Starog režima i revolucije" (Fire 1996 a, 184). Ipak je ovo gotovo uzgredna opaska koja nije razvijana jer bi razrada teze o krupnijoj ulozi nasleđa narušila rezolutnost ostalih zaključaka i delom rasteretila revoluciju od odgovornosti za nasilje. Fire se uporno trudio da sa revolucije skine "čar" svetskoistorijskog prevrata. Francuska revolucija je shvaćena kao duži proces, a ne kao događaj-pobuna. Revolucija se pomaljala u najvišoj klasi, aristokratiji, i postepeno je silazila u najnižu. Fire sa odobravanjem navodi ocene Erve de Tokvila (oca Aleksisa de Tokvila kog je od giljotine spasao termidor) da je Luj